

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שלישי ח' סיון תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים לט.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן שי"א עד סעיף ב'.
מוסרי: תורת הבית מ"והיצר הולך" עד "ופתאום איבדנו".
קנין חכמה הלימוד השבועי: מסילת ישרים הקדמה.

הדף היומי בהלכה

מהו טלטול מוקצה 'מן הצד' ומדוע התירוהו במקרים מסוימים?

דהיינו שדוחף את המוקצה על ידי מקל וכדומה, מותר לעשות כן. אולם, יש אומרים שההיתר הוא משום שעיקר הטלטול מתייחס לחפץ ההיתר, והמוקצה מטלטל מאליו, ולדעתם, אסור לטלטל מוקצה על ידי דחיפה במקל וכדומה, שהרי באופן זה בודאי המוקצה הוא עיקרו של הטלטול.

[שו"ע שיא, א, ומשנ"ב ו; ביאורים ומוספים דרשו, 8; ארחות שבת יט, הע' שמא]

טלטול מוקצה 'מן הצד', דהיינו באמצעות דבר אחר, אסור בשבת כאשר הוא נעשה לצורך המוקצה, כגון שהמטרה היא להעביר את המוקצה למקום אחר כדי למנוע ממנו נזק במקום שבו הוא מונח. אולם, כשהטלטול הוא לצורך דבר המותר, וכגון שצריך להשתמש במקום שבו מונח המוקצה - מותר. יש אומרים שהיתר זה הוא קולא מיוחדת שהקלו חכמים בטלטול מן הצד, כאשר נעשה לצורך דבר המותר, ולכן אף כשעיקר הטלטול הוא המוקצה,

הדף היומי בהלכה

'בסיס' שהמוקצה מפריע לשימוש בו - האם מותר לטלטלו?

ואם הונח בערב שבת על דעת שיסירוהו משם בשבת באופן המותר - יש אומרים שאף באופן זה נחשב כבסיס לדבר האסור; ויש חולקים, ובמיוחד כאשר מדובר בבסיס שהמוקצה מפריע לשימוש בו, ואין למוקצה צורך בו, והוא מיועד להסרה מעל הבסיס.

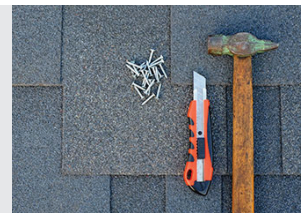
[משנ"ב שיא, ג; מג"א, ב; וראה משנ"ב טט, כא; וראה עוד ביאורים ומוספים דרשו שי, 38]

חפץ שמותר לטלטלו בשבת, שהניחו עליו, לפני שבת, חפץ של מוקצה, על דעת שיהיה מונח שם במשך השבת, והיה מונח עליו בזמן בין השמשות של כניסת השבת - נעשה בכך 'בסיס לדבר האסור', ואסור לטלטלו אף במקרה שהמוקצה נפל מעליו.

וחפץ של היתר שהונח עליו מוקצה באמצע השבת - להלכה לא חל עליו דין בסיס לדבר האסור אף למשך הזמן שהמוקצה מונח עליו.

הדף היומי בהלכה

באיזה מקרה התירו חכמים לטלטל מוקצה כשמניחים לצדו חפץ של היתר?

את חפץ ההיתר, ומטלטל את שניהם יחד; והחשיבו חכמים - בנדון זה בלבד; - את המוקצה כאילו הוא נטפל לחפץ ההיתר. וכאשר אין אפשרות לטלטלו יחד עם חפץ של היתר, התירו חכמים בחלק מהמקרים הנ"ל - לטלטלו 'מן הצד', ובלית ברירה - התירו אף טלטול רגיל. [שו"ע שיא, א, משנ"ב א-ג, וביה"ל ד"ה וכל; וראה ביאורים ומוספים דרשו, 2]

מת הוא מוקצה בשבת ואין לטלטלו שלא לצורך. ובמקרים מסוימים התירו חכמים לטלטלו, אם משום בזיון המת, ואם משום בזיון החיים, ואם משום שחששו שמא יבואו לעשיית מלאכה לצורך המת. אולם, אף במקרים אלו לכתחילה אסור לטלטלו כרגיל, אלא בטלטול משותף עם חפץ אחר שאינו מוקצה, כגון מפתח, או דבר מאכל; והיינו, שמניח לצדו

תמהתי מה ראה אותו סוחר להתפלל במנין, ובמיוחד במנינו של הרב שהיה מנין מאוחר ומאריך בתפילה. ומשראיתי כי השאיר את טליתו ותפיליו גם ליום המחרת, שאלתי את אבי לפשר הדבר

מעשה שסיפר הגאון רבי זלמן רוטברג זצ"ל ראש ישיבת בית מאיר | ליום היארצייט ח' בסיון תשס"ב

נסע הסוחר לראדין ומסר את המכתב. קראו החפץ חיים בעיון רב ושחק. נחרד הסוחר, הבין את הצפוי לו. שכר אכסניה בראדין והחליט שלא ישוב לעירו עד שיקבל את ברכת הצדיק. הזניח כל עסקיו, ואמר לעצמו: כדאי לשהות שבוע בראדין מלשהות שנים בבית הכלא. יום בא והתחנן על נפשו. עברו יומים, שלושה וארבעה. ביום החמישי בא אליו החפץ חיים בשאלה: ומה עם תפילה בציבור, האם מדקדק אתה בה ושומר עליה? פרץ הסוחר בבכי, הודה שמתפלל הוא ביחידות מפאת לחץ המסחר, אך מבטיח הוא שמעתה יקפיד עליה חוק ולא יעבור. בירכו החפץ חיים, ושב לביתו. במשפטו זוכה לחלוטין ומני אז שומר הוא את הבטחתו.

(פניני אגדות חז"ל - ברכות, מתוך הגש"פ חפץ חיים)

סיפר הגאון רבי זלמן רוטברג זצוק"ל ראש ישיבת בית מאיר: בבחורותי שבת לימי בין הזמנים לבית אבי רבה של לונא. כשהגעתי לתפילה השתאיתי לראות בין אנשי המנין אחד מעשרי העיריה, שברוב טרדותיו במסחרו מתפלל היה תמיד ביחידות בביתו. תמהתי מה ראה לבוא ולהתפלל במנין, ובמיוחד במנינו של הרב שהיה המנין המאוחר והמאריך בתפילה. ומשראיתי שהוא משאיר בבית הכנסת את טליתו ותפיליו שיהיו מזומנים לו גם ליום המחרת, שאלתי את אבי לפשר הדבר.

וסיפר, שאותו סוחר בא להוועץ בו בקשר לאסון שניחת עליו, כשעקב הלשנה נפתחה נגדו חקירה בחשד להעלמות מס והוא צפוי לקנס שירוששו כליל ולכמה שנות מאסר. אמר לו אבי: "אתן בידך מכתב לחפץ חיים מורי ורבי" - אבי למד בשעתו שבע שנים בכלל קדשים - "תקבל את ברכתו ותוושע".

פניני הפרשה

מנהל הכולל לביתו של רבי מיכל יהודה בבני ברק כדי למסור לו אישית את המילגה. בהגיעו החליט לא להיכנס דרך הדלת הראשית, אלא הלך סחור סחור ודפק על חלון החדר...

מדוע שלח אב בית הדין את האברך להתייעץ עם הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל בעניני שלום בית

לו אישית את המלגה. הוא הגיע לבית ואולם החליט לא להיכנס דרך הדלת הראשית שבכניסת הבית, אלא הלך סחור סחור ודפק על חלון החדר שבו ישב רבי מיכל יהודה. תמה רבי מיכל יהודה ושאלו מדוע לא נקש על דלת הבית כמנהגו של עולם. השיב הלה, כי חשש שמא אשתו תשמע שבעלה החסיר יום אחד בכולל, ולא ינעם לו שאשתו תופתע לשמוע זאת. אמר לו רבי מיכל יהודה כי אין מקום לחששו, שכן קיבל על עצמו מאז נישואיו שלא יעזוב אף פעם את הבית מבלי שיוודע לאשתו להיכן הוא הולך. הכל גלוי וידוע לאשתו וממילא אין לו מה להסתיר ולפחד ממנה. סיים הגר"ש דברי: כשיש דוגמא כזאת של שלום בית בין איש לאשתו, כדאי שהתלמיד יבוא להתייעץ עם רבו לפני שמסדרים גט!

(איש לרעהו)

וְכַתֵּב אֶת הָאֵלֶּה... וּמָחָה אֶל מֵי הַיָּמִים (במדבר ה כג)

נאמר במדרש: גדול השלום, שהשם שנכתב בקדושה, אמר הקב"ה - יימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו. פעם הגיע אברך לבית הדין לעניני גיטין בתל אביב וביקש מאב בית הדין הגאון רבי שמואל דביר זצ"ל לסדר לו גט. כשנתברר לאב"ד כי האברך למד פעם בישיבה קטנה פוניבז' אצל מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, יעץ לו להציע קודם את ענינו בפני רבי מיכל יהודה ורק לאחר מכן יחזור אליו. האברך הסכים להצעה, ויותר לא חזר לבית הדין...

סיפר הגר"ש דביר, כי הסיבה שיעץ לו לעשות כן, היא משום מעשה שהיה: רבי מיכל יהודה למד בצעירותו בכולל 'תורת ארץ ישראל' בפתח תקוה. היה נהוג שם לקבל את המלגה בסוף כל שבוע. פעם אחת לא הגיע רבי מיכל יהודה לכולל ביום חמישי - יום חלוקת המלגות. נסע אפוא מנהל הכולל רבי שמעון הורביץ זצ"ל לביתו של רבי מיכל יהודה אשר בבני ברק כדי למסור

קנין חכמה - פרקי אבות

אותו עילוי היה עומד על דעתו ומביא הוכחה לדבריו מרוב ידיעותיו, אך ההוכחה היתה רחוקה מהנידון כרחוק מזרח ממערב, וההוכחה השניה עוד יותר עקומה מן הראשונה..."

מידת הגאווה ותאות הניצחון מעקמות את השכל הישר

ומביא הוכחה לדבריו מרוב ידיעותיו, אך ההוכחה היתה רחוקה מהנידון כרחוק מזרח ממערב, וההוכחה השניה עוד יותר עקומה מן הראשונה, וכן הלאה. ראו שבוערת אצלו שלהבת אש של תאות הניצחון. ככל שהוסיף להביא ראיות, הוסיף עקמומיות, ולמעשה, במשך התקופה לא יצא ממנו מה שהיה צריך לצאת ממנו, כי היה חסר לו המידה של 'מודה על האמת'.

(פניני דעת)

"איך תטהר מחשבתנו אם לא נשתדל לנקותה מן המומים שמטיל בה הטבע הגופני?" (הקדמות מוסילת ישרים)

שח מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל: "נשאר בזכרוני מזמן שלמדתי בישיבה בתורת 'תלמיד' - והלוואי שתמיד היינו תלמידים - היו שניים שנחשבו לעילויים, ויצא לדבר בלימוד עמהם. אחד מהם היה שקדן עצום והיו לו ידיעות עצומות, אך המידות הרעות הטו אותו לכיוון אחר - למידת הגאווה, לרצון ותאוה להתבלט. "כשדיבר בלימוד, מידותיו התחילו לפעול, ומשאמר דבר היה עומד על דעתו

בבית הרב מבריסק כבר היו חסרי סבלנות, והיו שהציעו להתחיל מוסף ללא הכהן, אך הרב הורה לחכות. וכשהעיר מישהו שיש בזה טירחא דציבורא, לא הגיב על כך הרב ושתק

"לא מסוגלים להמתין חצי שעה כדי לקבל ברכה מהקדוש ברוך הוא?!"

זמן מה הגיע הכהן והתחילו בתפילת מוסף.

בסיום התפילה פנה הרב לקהל המצומצם שעמד לידו ואמר: יש לכם עוד ללמוד הרבה מהחסידיים. שהרי מוכנים הם לכתת רגליהם למרחקים, אפילו בקור ובשלג, בחום ובשרב ובכל תנאי שהוא, ולפעמים אפילו בנסיעה הנמשכת מספר חדשים, הכל כדי להגיע לרבם הנערץ ולזכות בברכתו. והנה כאן, הרי מקרא מלא בתורה הוא: "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" - ואתם אין לכם סבלנות להמתין ולו כמחצית השעה.

(לעבדך באמת)

וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם (במדבר ו כז)

הגה"צ רבי שלום שבדרון סיפר, שבתקופה הראשונה להגעתו של הרב מבריסק לירושלים, עוד לא היה כהן קבוע במנין שנערך אצלו. כשהתקרב ראש השנה מצא הרב מבריסק כהן אחד שהסכים לבוא ולהתפלל במנינו לתפילת מוסף. והנה בהגיע ראש השנה, אותו כהן - שהתפלל במקום אחר תפילת שחרית - התממה ולא הספיק להגיע לשעה היעודה להתחלת תפילת מוסף. קהל המתפללים בבית הרב כבר היה חסר סבלנות, והיו שהציעו להתחיל מוסף ללא הכהן, אך כמובן שאלו על כך את הרב והוא הורה לחכות עד לבואו של הכהן. וכשהעיר מישהו שיש בזה טירחא דציבורא, לא הגיב על כך הרב ושתק. כעבור

אמר להם נפתלי חברים: "אולי תעשו פשרה - שישלם 15 ש"ח?". אמר יוסי: "והרי יש בזה ספק גזל על שקל!". נזדעק דוד: "ואולי זו ריבית של שקל!".

בין ספק גזל לספק ריבית | שאלה ותשובתה בצידה משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית

"והרי יש בזה ספק גזל על שקל!". נזדעק דוד: "ואולי זו ריבית של שקל!". החליטו לשאול את הרב.

תשובה: אם יוסי רוצה להיות בטוח שפרע את כל חובו, ומחמת זה משלם 16 ש"ח - אין בזה איסור ריבית, כיון שאינו מוסיף עבור המתנת המעות אלא רק רוצה לצאת ידי שמים, כמבואר בספר ברית פינחס (פרק ה' סעיף י"ט).

שאלה: יוסי לוח מדוד סכום כסף, ולאחר זמן כשרצה לפרוע לו, לא זכר אם לוח 14 ש"ח או 16 ש"ח. אמר יוסי לדוד: "אתן לך 16 ש"ח כדי שלא אכשל בספק גזל". אמר לו דוד: "מה פתאום? והלא אם החוב היה רק 14, ואתה תתן לי 16, אכשל ח"ו בריבית, והמלווה בריבית אינו קם לתחיית המתים".
אמר להם נפתלי חברים: "אולי תעשו פשרה - שישלם 15 ש"ח?". אמר יוסי:

אזהרה מתוך אהבה

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

שהרכילו עליו לפני בן כוזיבא.
 לכן - מסיים החפץ חיים את תשובתו לשאלה הנ"ל - "מפני גודל הרעות שנמצאו במידה המגונה הזאת, הזהירה התורה אותנו בפרטות על זה בלאו ד'לא תלך רכיל". והדברים משלימים את מה שכתב החפץ חיים בתחילת הפתיחה: "באהבת ה' יתברך את עמו ישראל וחפץ מאוד בטובתם, עד שקראם בשם 'בנים', ו'חלק ה', ו'נחלה', וכמה שמות חביבים המורים על גודל אהבתו לישראל כמו שכתוב 'אהבתי אתכם אמר ה' וגו' - לפיכך הרחיקם מכל המידות רעות ובפרט מלשון הרע ורכילות...".
 הוי אומר: במקום לפתוח ולהרחיב בגנות עוון לשון הרע וכיעורו, בוחר החפץ חיים להדגיש בתחילת ספרו סיבה אחרת לאיסור לשון הרע: הקב"ה אסר עלינו דבר זה מתוך אהבתו אלינו, ורצונו לשמרנו מכל רע. וכמו אב שמתוך אהבתו לבנו מזהירו שלא לעשות מעשה מסוים שעלול להזיקו.

בקטע הנלמד היום ב'פתיחה', עוסק החפץ חיים בשאלה מדוע הזהירה התורה על איסור לשון הרע בלאו מפורש, שלא כבשאר מידות רעות, שאמנם רמזה עליהן בכמה מקומות כמבואר בדברי חז"ל, אבל אין עליהם לאו מפורש במנין תרי"ג מצות.
 תשובתו של החפץ חיים לכך היא לפי מה שכתב קודם לכן, על גודל הרעות והצרות שאירעו לאורך ההיסטוריה של עם ישראל בגלל חטא לשון הרע, ומונה חלק מהן - א) חטא הנחש היה בעיקר חטא לשון הרע, שדיבר לשון הרע על הקדוש ברוך הוא, ואמר: מן האילן הזה אכל וברא את העולם, וגרם בזה מיתה לכל העולם. ב) עיקר סיבת ירידת עם ישראל למצרים היתה לכתחילה על ידי לשון הרע - "ויבא יוסף את דיבתם רעה על אביהם". ג) כל סיבת גלותנו עתה, העיקר רק בשביל מעשה המרגלים, שהיה חטא לשון הרע. ד) הריגת כל חכמי ישראל בימי שמעון בן שטח היתה גם כן על ידי רכילות. ה) הריגת התנא רבי אלעזר המודעי, שהיה גם כן סיבה לחורבן ביתר, היה גם כן על ידי רכילות,

המוסר היומי

כיצד נקנה יראה ואהבה ודביקות וטהרת המחשבה ותיקון המידות - ללא עמל??

מתוך הנלמד השבוע בתוכנית קנין חכמה:

יתברך ועם תורתו, אם לא נשעה אל גדולתו ואל רוממותו אשר יולידו בלבנו הדביקות הזה?
 איך תטהר מחשבתנו אם לא נשתדל לנקותה מן המומים שמטיל בה הטבע הגופני? והמידות כולן - מי יישרם ומי יתקנם, אם לא נשים לב עליהם ולא נדקדק בדבר דקדוק גדול?"
 [הקדמת מסלת ישרים]

"היתכן שייגע ויעמול שכלנו בחקירות אשר לא נתחייבנו בהם, בפלפולים אשר לא יצא לנו שום פרי מהם, ודינים אשר אינם שייכים לנו, ומה שחייבים אנו לבוראנו חובה רבה - נעזבהו להרגל ונניחהו למצות אנשים מלומדה?
 אם לא נסתכלנו ולא עייננו מה היא היראה האמיתית ומה ענפיה, איך נקנה אותה? ואיך נמלט מן ההבל העולמי המשכח אותה מלבנו? הלוא תשכח ותלך... האהבה, אם לא נשתדל לקבוע אותה בלבבנו, בכוח כל האמצעים המגיעים אותנו לזה איך תמצא בנו? מאין יבואו בנפשותינו הדבקות וההתלהטות עמו

כאשר יעלה האדם לעולם האמת, ויראה איזה שכר נותנים עבור מעשה לכאורה פעוט של צחצוח הנעליים לכבוד שבת, יצטער צער נורא על המוני המצוות שיכול היה לקיים בקלות ובלי טורח, וזלזל בהן והזניחן

גן עדן בזכות ביצה אחת, והרמת יד קלה שהכריעה את כף המאזניים

הרב בנימין גולד

וְאִישׁ אֶת קִדְשׁוֹ לֹא יְהִי אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַפְהַן לֹא יִהְיֶה (במדבר ה י)

עיקר גדול בעבודת ה', מגלה לנו התורה בפסוק זה.

ביאר מרן החפץ חיים – שרכושו האמיתי של האדם, רכוש שיישאר לו לעולמים, רכוש שאף אחד לא יוכל לקחת ממנו, ופירותיו יישאו רווח נצחי, הוא רק רכושו הרוחני של האדם, שכר התורה והמצוות שעושה בימי חייו, והם אלו שילווהו בחייו ובמותו.

"כי איש את קדשיו לו יהיו" – הרכוש היחיד שיישאר לו, אלו קדשיו, תורתו ומצותיו שעושה בימי חייו, שאר הדברים, והמעשים הגשמיים שעושה האדם כאן בעולמו, הם עראיים בעולם החומר – "כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו", ברגע אחד כל רכושו של האדם נפרד ממנו, הוא לא שלו! רק מעשיו הרוחניים נקנים לו לנצח והולכים אתו לעולם האמת.

כמה עלינו לייקר כל מעשה רוחני, כל מצוה, כל דקה של לימוד תורה, ביודענו כי זהו רכוש נצחי שנצבר לאדם לימות עולם, והם אלו שילווהו לעולם שכולו טוב, ויעמדו לזכותו בבית דין של מעלה.

במדרש מובא על הפסוק "מה יפו פעמיך בנעלים", שרב הוא השכר שמקבל האדם עבור מעשה צחצוח המנעלים לכבוד שבת קודש, וכך בארו המפרשים: שכאשר יעלה האדם לעולם האמת, ויראה איזה שכר נותנים עבור מעשה, לכאורה פעוט, של צחצוח המנעלים לכבוד שבת, יצטער צער נורא על המוני המצוות שיכול היה לקיים בקלות ובלי טורח כמעט, וזלזל בהם והזניחן. הרי לנו החובה להחדיד לעצמנו מעלתו ושכרו של כל מעשה מצוה ולו הקטן ביותר, כי הוא רכוש נצחי לעולמי עד.

•••

בספר 'מעם לועז' (פרשת מסעי) מסופר על אדם אחד שהיה רשע כל ימיו,

ובשעת פטירתו ביקש לאכול ביצה קלה. כשהביאו לו, נזדמן לשם עני על פתח הבית, אמר הרשע הגוסס: "תנו לעני את הביצה", ואח"כ הסתלק מן העולם. לאחר ג' ימים הופיע בחלום לבנו ואמר לו: "בני היקר, השתדל לעשות צדקה כל ימיך ותנחל חיי עולם הבא, שכן כל ימי לא עשיתי צדקה חוץ מאותה ביצה שנתתי לעני לפני מותי, והנה הכריעה ביצה זו כמה וכמה עבירות, וזכיתי לגן עדן בזכות ביצה אחת, בה החייתי את העני שנטה למות מרעב, כמו שכתוב 'כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם'."

ידוע ומפורסם הוא המעשה, באשתו של הגר"א מוילנא, שהיתה אוספת כספים למטרות צדקה עם עוד אחת מצדקניות העיר וילנא. פעם אחת, עשו ביניהן הסכם, כי מי שתגיע לבין דין של מעלה לפני חברתה, תבוא ותספר לחברתה שנשארה כאן, מה קורה שם למעלה.

באחד הימים, נפטרה אשתו של הגר"א, ולאחר כמה ימים הגיעה לחברתה בחלום, וסיפרה לה כפי שסכמו את הקורה שם בבית דין של מעלה.

כשהגיעה ודנו אותה על מעשיה, כף המאזניים עמד להיות מוכרע רח"ל לצד החובות, ואז הגיע מלאך אחד ואמר שיש בידו מעשה מצוה שעשתה אשה זו. פעם הלכו שתי נשים אלו ברחובה של וילנא ודפקו בבית אחד הנדיבים להתרימו לענין של צדקה. הנדיב לא היה בביתו, וכשיצאו לרחוב ועברו את הכביש הופיע גביר זה ברחוב בצידו השני של הכביש. אשתו של הגר"א שראתה זאת, הרימה ידה והצביעה לכיוונו ואמרה לחברתה: "הנה, הוא הגיע, בואי נלך אליו", ומעשה זה של הרמת האצבע, להראות בואו של הגביר, הכריע מיד את כף המאזניים לצד הזכויות.

כך סיפרה אשת הגר"א לחברתה, ללמדנו עד כמה מעשה קטן ולכאורה זניח, שקשור לרוחניות ולעשיית מצות, שכרו גדול מאד, ושמור הוא לבעליו לנצח לתת לו שכר רב בעולם העליון, ופעמים שמעשה קטן מצילו מדינה של גיהנום!